

Umění

antického

Říma

Řím

- založen kolem roku 753 př.n.l
- podle pověsti bratry Romulem a Rémem
- dobyvatelé → postupné rozšiřování moci
- Apeninský poloostrov, severní Afrika, Řecko,.....
- nevýznamnější vládcí: Julius Caesar, Oktaviánus Augustus, Nero a Marcus Aurelius,...
- v roce 395 Římská říše rozdělena na západní a východní
- v roce 476 zánik západní říše
- → zánik římské kultury
- 1453 dobytí Konstantinopole Turky

- Celý kulturní vývoj Římanů, včetně umění, byl v rané době pod etruským vlivem. Od poloviny 3. století př. n. l. pak bylo římské umění pod vlivem řeckým.

Architektura

➤ vliv řecké a etruské architektury

stavební materiály

- různé druhy kamene (mramor, travertin,..)
- pálené cihly
- beton - základ litého zdiva...

Marcus Vitruvius Pollio

Římský stavitel a autor knih o stavebním umění.

Opus quadratum

- užíval se na monumentální stavby
- přesně tesané kamené kvádry

Opus rusticum

- na reliéfně ztvárněné kamenné zdivo, které zvýrazňuje spáry
- později se z něj vyvinula renesanční bosáž(rustica)

Opus incertum

- zdivo z nepříliš upraveného lomového kamene
- podepřené lépe tesanými rohovými kvádry

Opus spicatum

- zvláštní kladení zdiva, tzv. klasové
- spočívá v kladení kamenů či cihel šikmo

.....

Opus (zdivo)

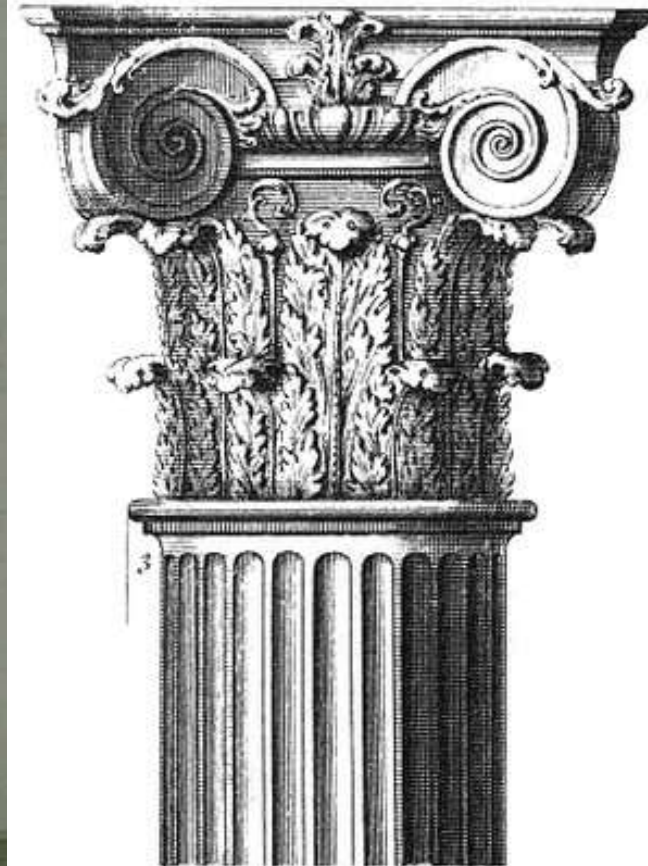
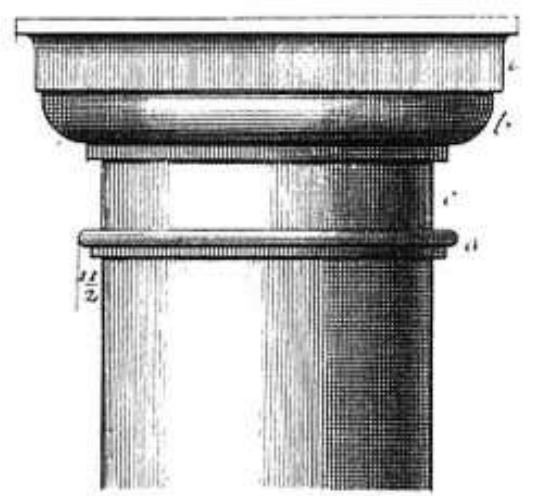

stavební slohy

- **dórský, ionský, korintský řád**
- převzaty od Řeků

- **kompozitní řád**
- spojení korintského řádu s iónskou hlavicí

- **toskánský řád**
- od Etrusků
- podobný dórskému, bez žlábkování ale s patkou

*Hlavice toskánského (nahore)
a kompozitního řádu*

Konstrukce

Klenba valená

Klenba křížová

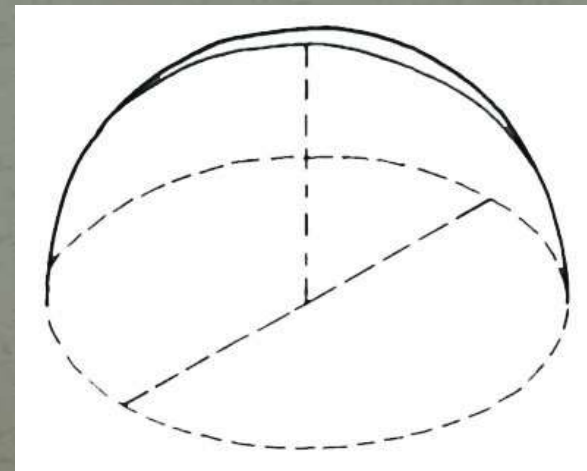
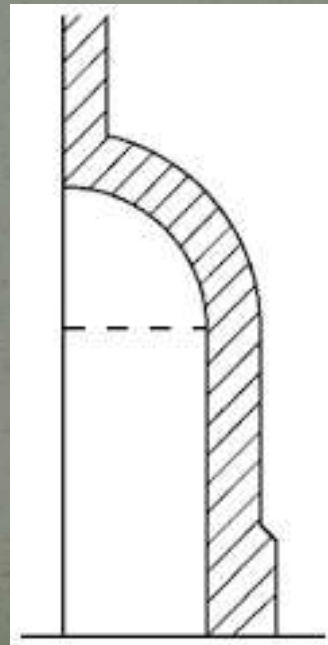
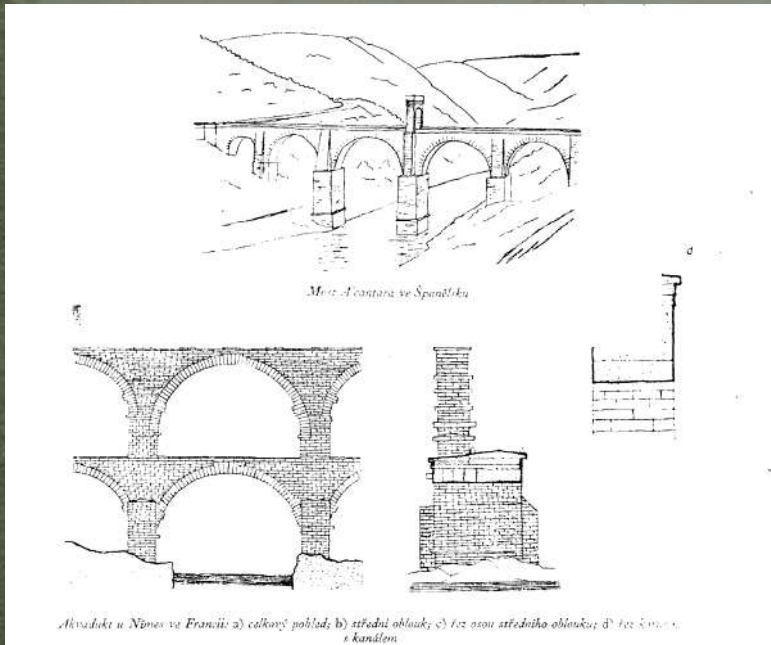
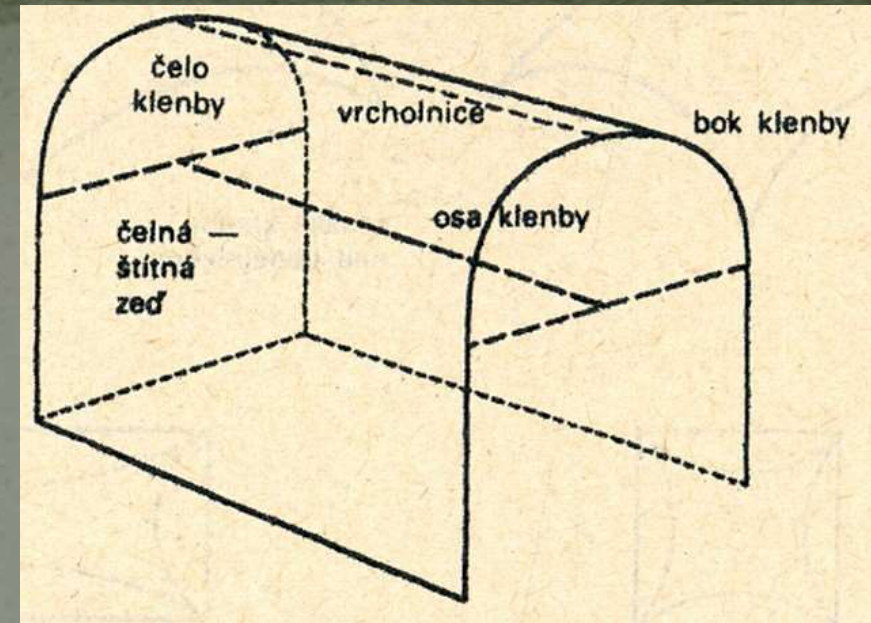
Kopule

Koncha

- čtvrtkruhová klenba nad půlkruhovým výklenkem

Arkády

- sloupořadí zastropená klenutými oblouky a pásy

stavby užitkové

chrámy
baziliky
thermy
amfiteátry
cirky
divadla
císařské paláce
vily
římské obytné domy

fóra

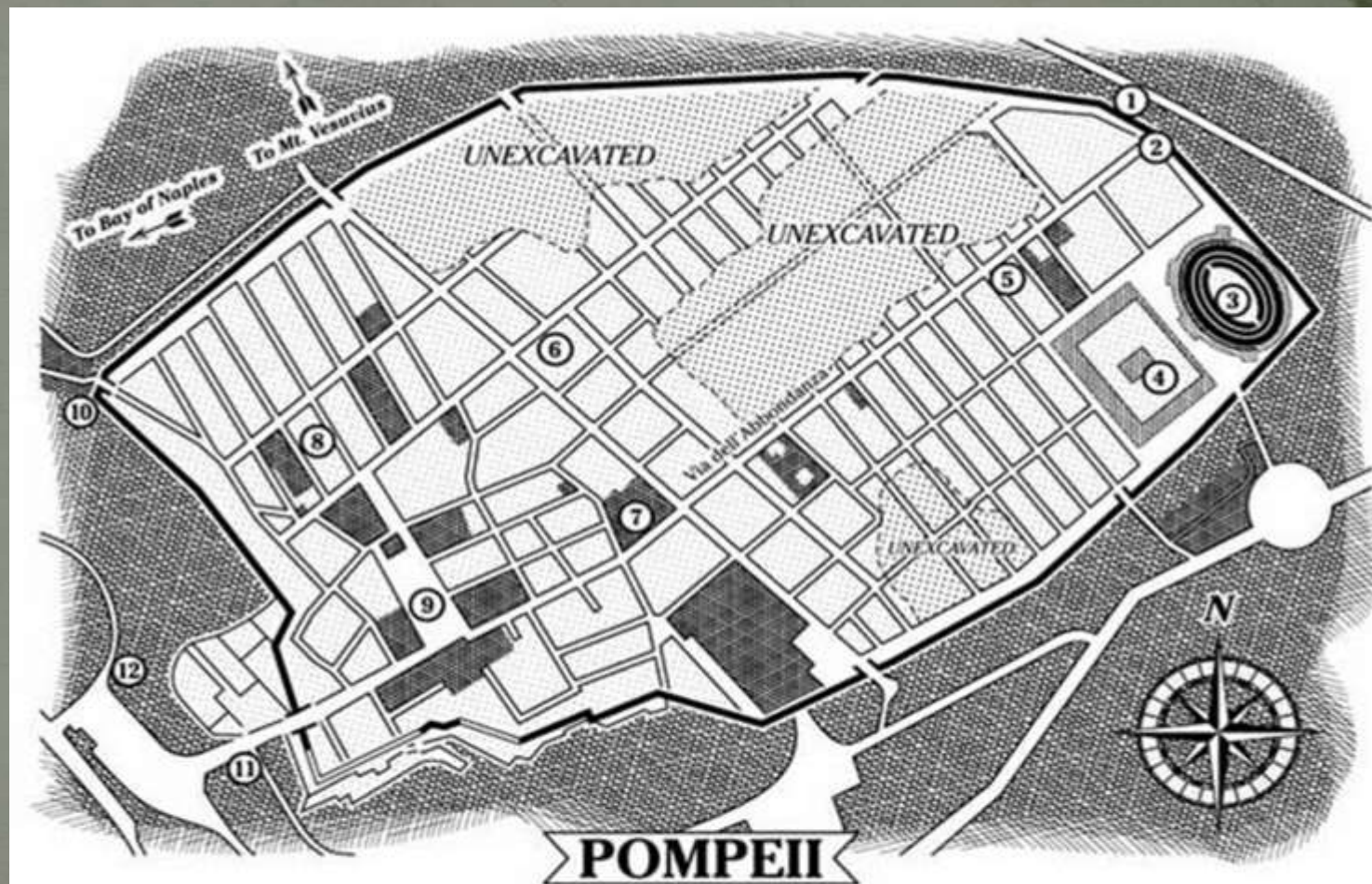
stavby oslavné

vítězné oblouky a sloupy
mauzolea

inženýrské stavby

Silnice
Kanály
Akvadukty
viadukty

- mohou být považováni za první opravdové stavitele měst podle ideálního modelu
- města přesně naplánována
- organizované čtvrti s vilami(až pěti pater) pro majetné občany
- domy pro chudinu
- středem římského města bylo fórum
- lázně
- akvadukty
-

1	VILLA DEIDAMIA	5	HOUSE OF OCTAVIUS QUARTUS	9	FORUM
2	PORTA DI SARNO	6	HOUSE OF JULIA FELIX	10	PORTA ERCOLANO
3	AMPHITHEATRE	7	STABIAN BATHS	11	PORTA MARINA
4	GRAND PALAESTRA	8	HOUSE OF THE TRAGIC POET - Cave Canem	12	UMBERTO'S CAFE

Fórum

- = veřejný prostor ve středu starověkého římského města
- centrum společenského, náboženského a kulturního života, zdobené sochami a vítěznými oblouky

Caesarovo fórum

Císařské fórum

- nový typ fóra, Řím
- období Principátu
- centrum císařské moci, politického života a administrativy
- většinou obdélníkového půdorysu
- z jedné strany hlavní vchod
- na druhé chrám zasvěcený císařovu ochrannému božstvu
- po stranách sloupořadí
- Caesarovo, Augustovo, Traianovo,...

Forum Romanum

- centrum veřejného dění ve městě i v říši
- konaly se zde slavnosti, triumfální průvody, soudy, volby, politická shromáždění i trhy
- prochází jím hlavní římská cesta Via Sacra
- postupně kolem vznikalo množství bazilik, chrámů, vítězných oblouků a řečnišť
- nejstarší stavby už z 8. nebo 7. stol. př. n. l

- rozměry cca 130x60 m
- mezi pahorky Kapitol a Palatin
- uprostřed původně bažina
- v 6. století př. n. l. vysušena -Cloaca maxima

Trajánovo fórum

Basilica, Pompei

Basilica

- jedna z největších a nejdůležitějších civilních staveb ve městě
- sídlil zde soudní dvůr, radnice, burza a městská kancelář

Trosky Maxentiovy baziliky
na římském fóru z Palatinu

Cesty

Via Sacra

- „Posvátná cesta“
- nejstarší a nejslavnější ulice antického Říma
- základy cesty položeny již v 5. století př. n. l.
- vrcholek pahorku Kapitol, Forum Romanum, Koloseum
- Místo konání posvátných obřadů, slavností, ...

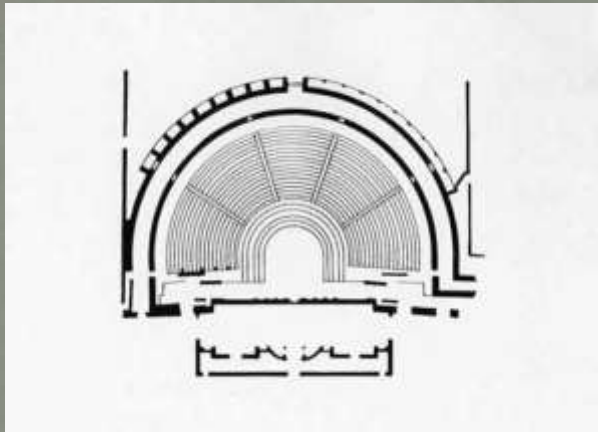
Via Appia

- nejdůležitější silnice římské říše
- stavba zahájena 312 př.n.l.
- cenzor Appius Claudius Caecus
- délka 195 km
- zásobovací tepna pro armádu v boji proti Samnitům

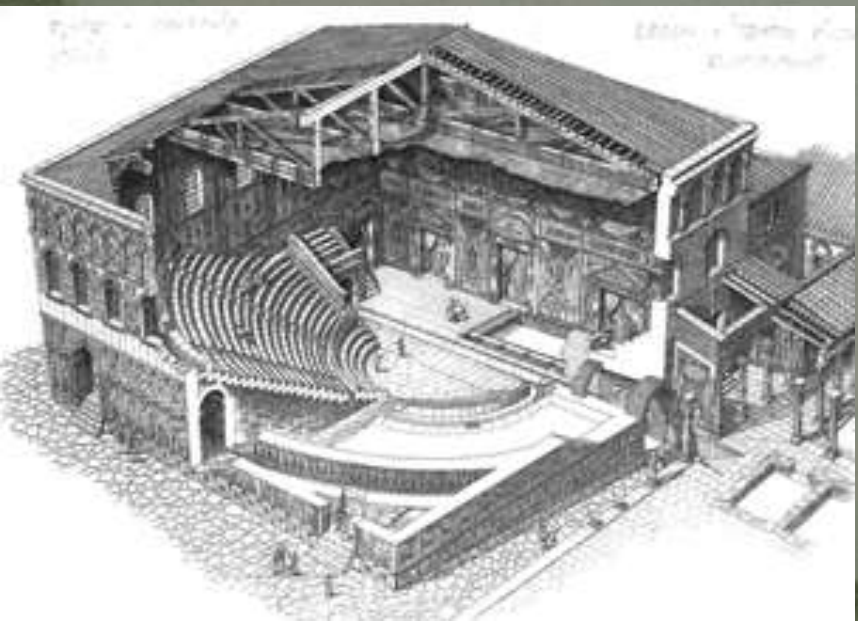
Teatro Grande, Pompeii

- 5000 míst

Divadla

- podle Řeckého modelu
- méně než amfiteátrů

Teatro Piccolo, Pompeii

- kryté
- 800 míst

Amfiteátry

- = divadla
- elipsovité půdorys
- gladiátorské zápasy, štvance na dravá zvířata a námořní bitvy,...

Amfiteatr, Pompei

- nejstarší známá stavba svého druhu

Koloseum

- Původně: Amphitheatrum Flavium

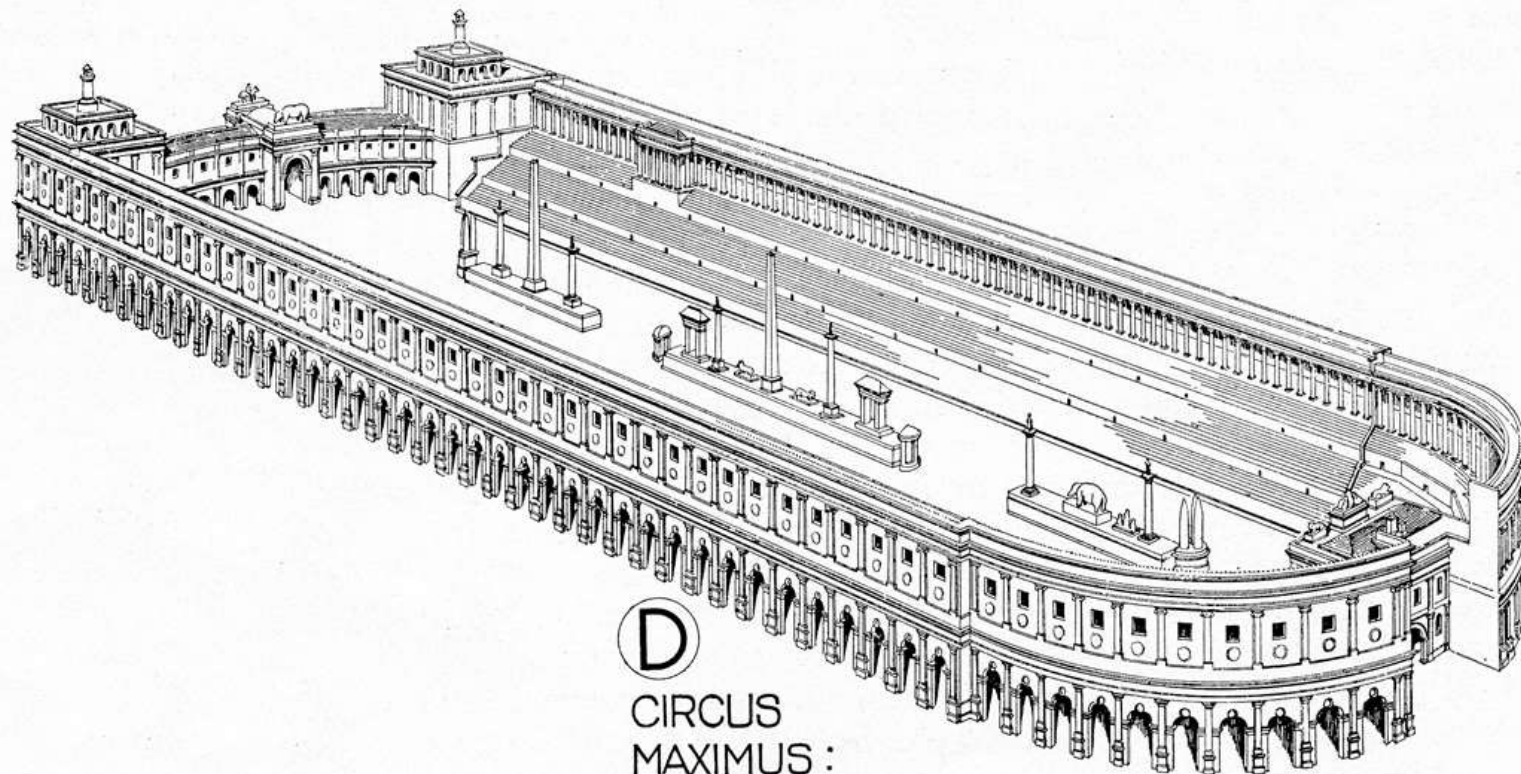
- největší římský amfiteátr
- začátek stavby mezi lety 70 a 72 n. l.
- dokončena v roce 80 n. l.
- 50 000 míst k sezení

- poslední hry 523 n. l.
- výška 48,5 m, délka 188 m, šířka 156 m, 76 vchodů

Cirky

- sportoviště protáhlého elipsovitého tvaru
- sloužily jako dostihové dráhy
(jízdni závody a koňské dostihy)

D

CIRCUS
MAXIMUS :
ROME (RESTORED)

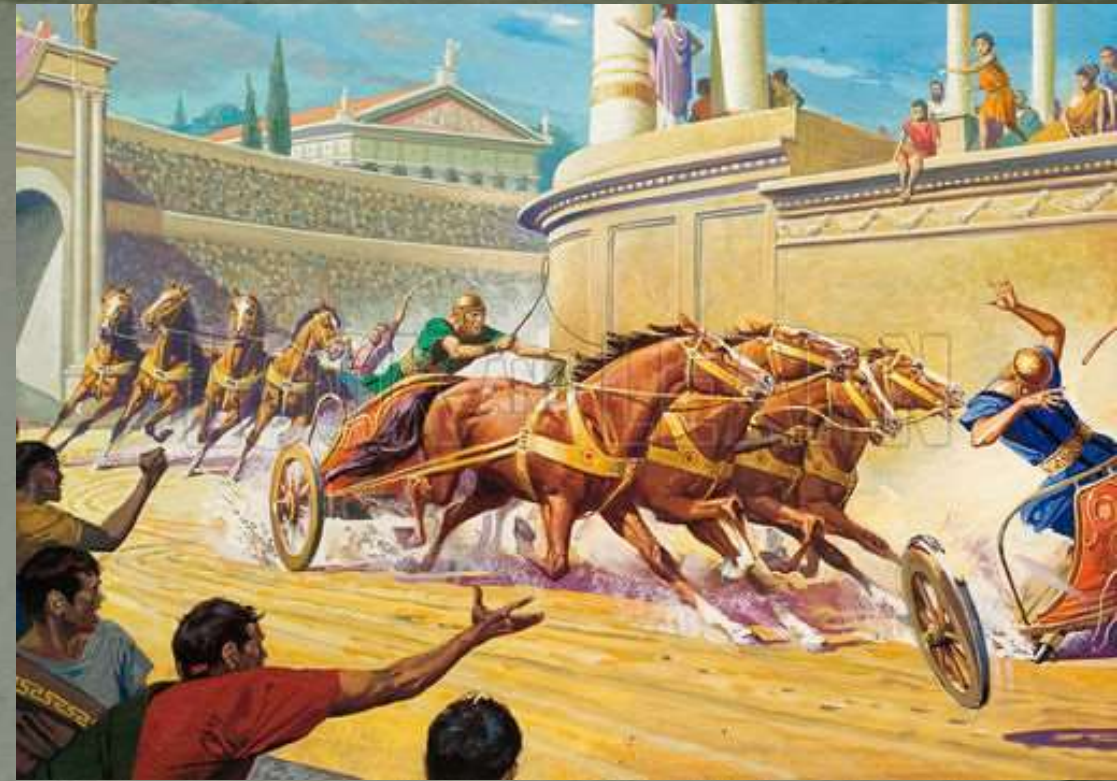
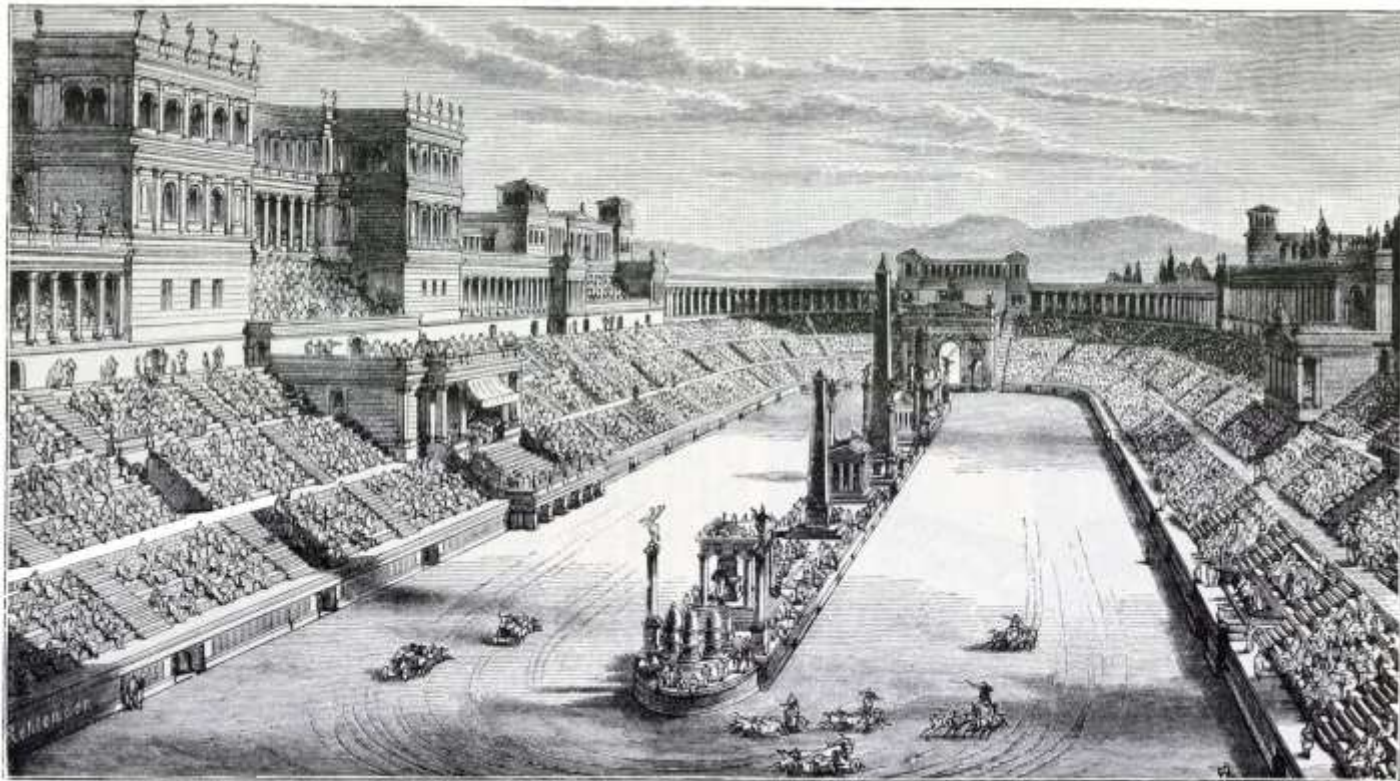
Cirkus Maximus

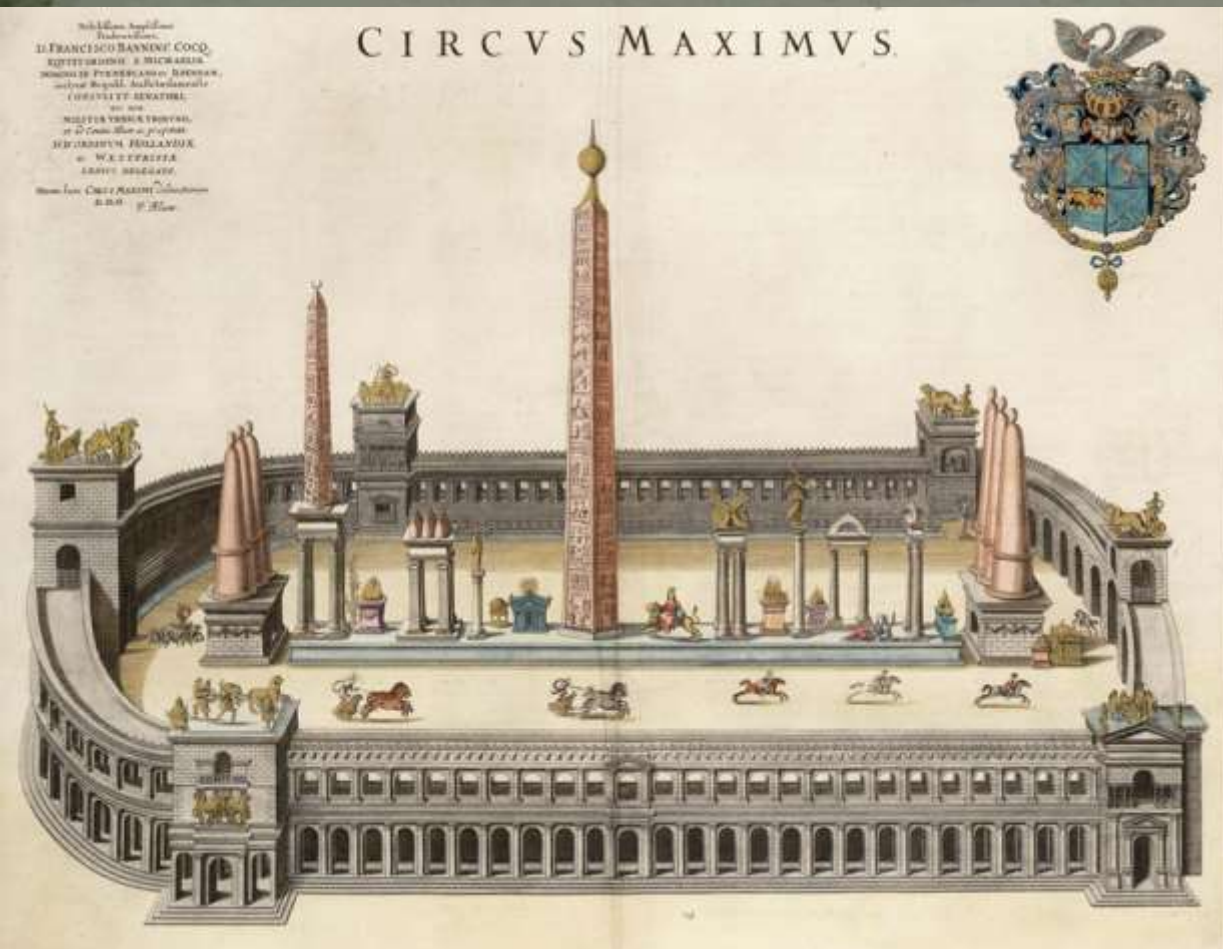
- v Římě mezi pahorky Palatinem a Aventinem
- rozměry 600 x 200 metrů
- →největší
- kapacita cca 320 000 diváků
- poslední závod roku 549 n.l.

Závody vozatajů

- nejdůležitější událost v Circu maximu
- dvanáct vozů
- jezdívalo se 7x kolem cirku
- celková trasa měla kolem 6,5 km

- strany podélně rozděleny tzv. **spinou**
- na ní byly umístěny sochy nejrůznějších božstev
- Augustus -egyptský obelisk
- Constantin II. -dvě svatyně
- v jedné 7 velkých vajec a ve druhé 7 delfínů
- na konci každého ze sedmi kol závodu byly jedno vejce a delfín přeneseni

Thermy

- složité komplexy
- střediska společenského života
- oddělena mužská a ženská část
- součástí těch větších byly dokonce zahrady a knihovny
- v Římě 11 x

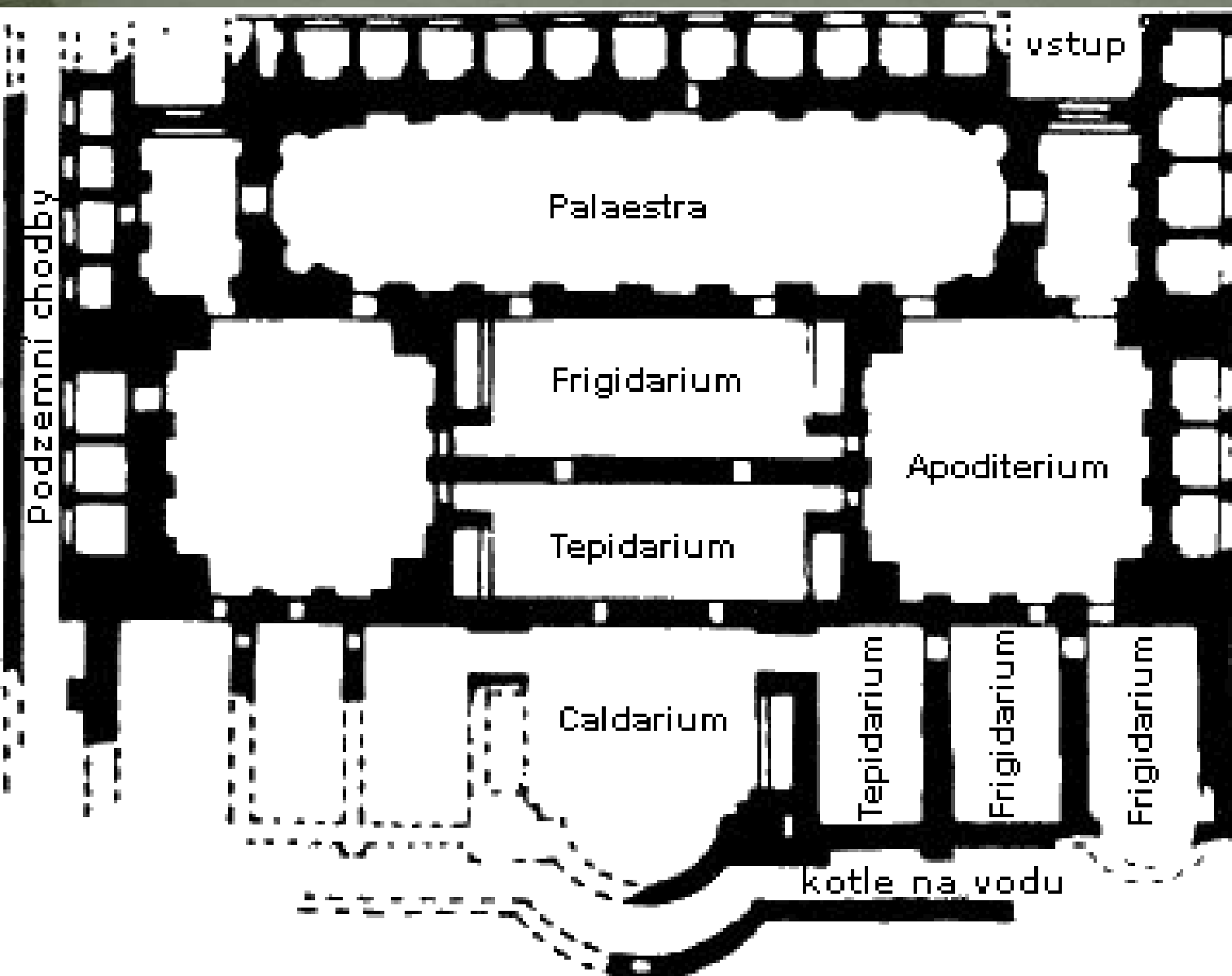

Římské lázně, Bath, GB

Terme di Caracalla

- starověké římské veřejné lázně
- plocha: 150.000 m²
- postavené v Římě mezi lety 212 a 216 během vlády císaře Caracally.
- používány až do 6. století, kdy byly zbořeny Ostrogóty během římsko-gótských válek

apodyterium - svlékárna
frigidarium - chladná lázeň
tepidarium - vlažná lázeň
caldarium - horká lázeň
sudatorium - potní lázeň
piscina - koupací bazén
palaestra - hřiště

Hypokaustum

- Prostor pod podlahou lázní nebo vil, který sloužil k jejich vytápění
- Vyvýšená podlaha v místnostech na hustých pravidelných řadách 60-100 cm vysokých sloupků
- Prostor pod podlahou vytápěn horkými spalinami z pece vně místnosti a odcházel šachtami nebo trubkami ve stěnách
- Vytápěno dřevem
- Masivní podlaha z několika vrstev cihel a betonu se za den až dva vyhřála a udržovala pak v místnosti stálou teplotu

Akvadukty a vodovody

- Města ve starověku se většinou zakládala u bohatých zdrojů vody
- ↑ města = ↑ potřeba vody
- → vodovod

- akvadukty - méně než 20 procent délky vodovodů
- větší část vedla pod zemí
- úspornější
- chrání před erozí
- nezasahuje tolik do okolní krajiny

Aqua Marcia,

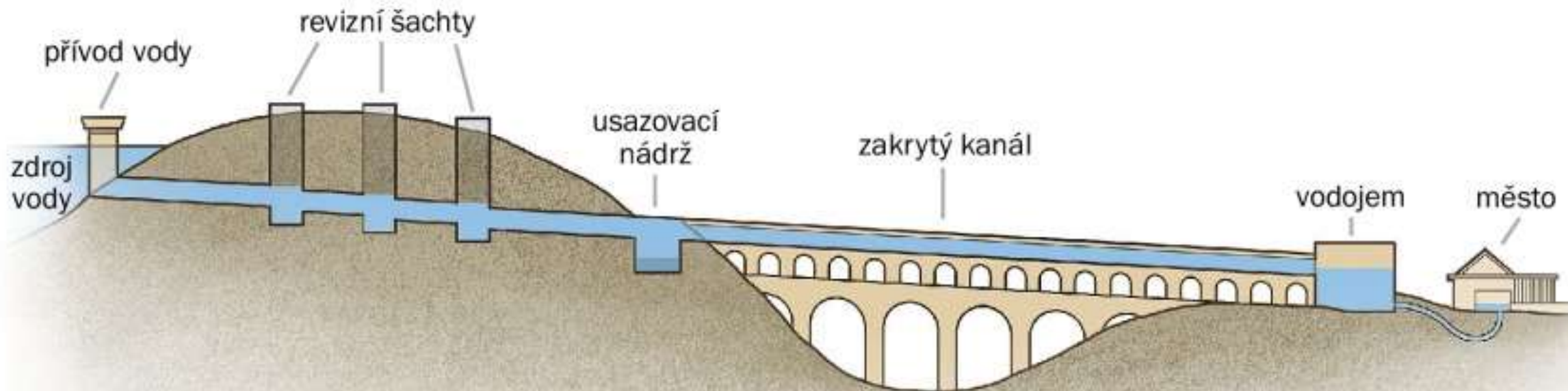
- měřil přes 90 kilometrů, ale jen asi 11 kilometrů tvořily akvadukty

Údržba a ochrana

- Např. město Řím zaměstnávalo na jejich údržbu cca 700 lidí
- Revizní otvory a šachty
- větší opravy → stavitelé mohli z poškozené části dočasně odvést vodu

Aqua Claudia

Aqua Virgo

- Jeden z 11 akvaduktů Říma
- Délka: 20 km
- Vybudován 19 př. n. l.

↑ Pont du Gard, Francie

- 49 metrů vysoký
- 275 metrů dlouhý
- Celková délka: 50 km
- Celkový spád: 15 m
- Vybudován 19 př. n. l.

Termopolium

- jeden ze stánků s rychlým občerstvením

Lupanare Africani et Victoris

- veřejný domů ve Pompejích
- Ve 2 patrech se nachází 10 vestavěných postelí a na zdech byli vyobrazeny různé milostné scény

„Pecunia non olet“ („peníze nesmrdí“)

- Císař Vespasiánus
- Poplatek za použití latrín
- Domy většinou bez záchodu
- → veřejné vícemístné toalety
- Pod toaletami tekla voda, která odnášela výkaly stokami do řek

Cloaca Maxima

- nejstarší, dosud fungující kanalizace na světě
- 3 metry široká a 4 metry vysoká

CLOACA MAXIMA
—(TERRACINE, 1870) DIEDER INIZIO ANCHE
ALLO SCAVO DI CANALI SOTTERRANEI
ATTRAVERSO I QUALI TUTTA L'ACQUA CHE
SCOLA DALLE VIE SI VERSA NEL TEVERE.
ED E QUESTA UN'OPERA MIRABILE
CHE SUPERA OGNI DESCRIZIONE...
Dopo di allora
Le antiche mura...

Vítězné oblouky

- monumentální stavby ve tvaru otevřené brány, které byly stavěna na počest vítězství ve válce

Titův oblouk

- jeden ze čtyř vítězných oblouků nacházejících se v komplexu Forum Romanum
- vystavěn roku 81 po náhlé smrti Tita
- připomínka velkého Titova vítězství nad Jeruzalémem

Konstantinů
v oblouk

Vítězné sloupy

Trajánův sloup

- téměř 30 m vysoký (s podstavcem 38,4 m)
 - sestaven z 20 bloků bílého mramoru o průměru 3,7 m a o váze asi 40 t
- pokryt 187,5 metrů dlouhým pásem reliéfů, rozdělených do 150 kapitol

Pantheon

- = chrám zasvěcený všem bohům
 - Patří k nejvýznamnějším a nejzachovalejším antickým chrámům a stavbám
-
- Postaven: 29 - 19 př. n. l.
 - Přestavěn po požáru roku 123
 - 609 zasvěcen Panně Marii

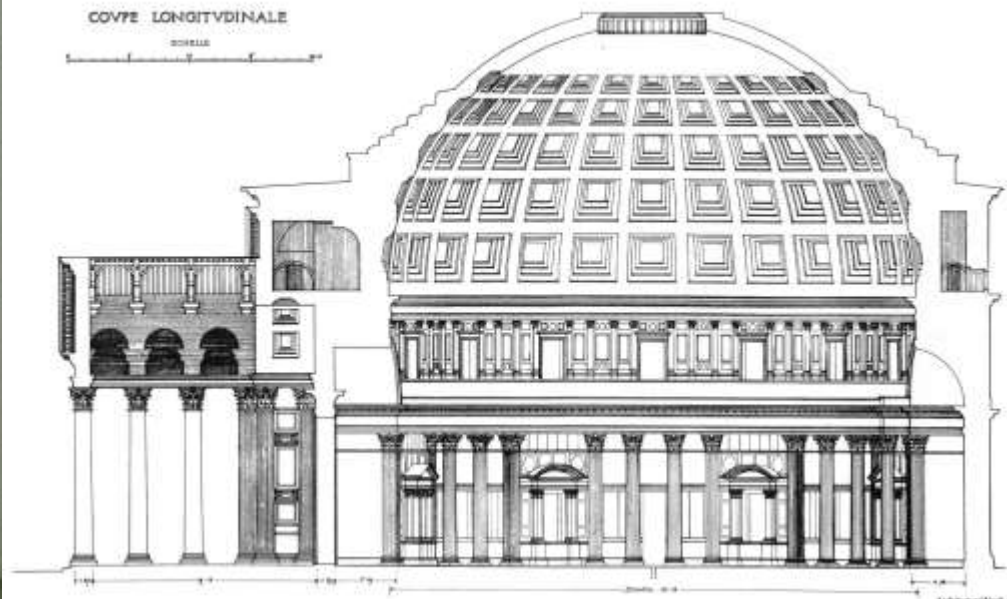
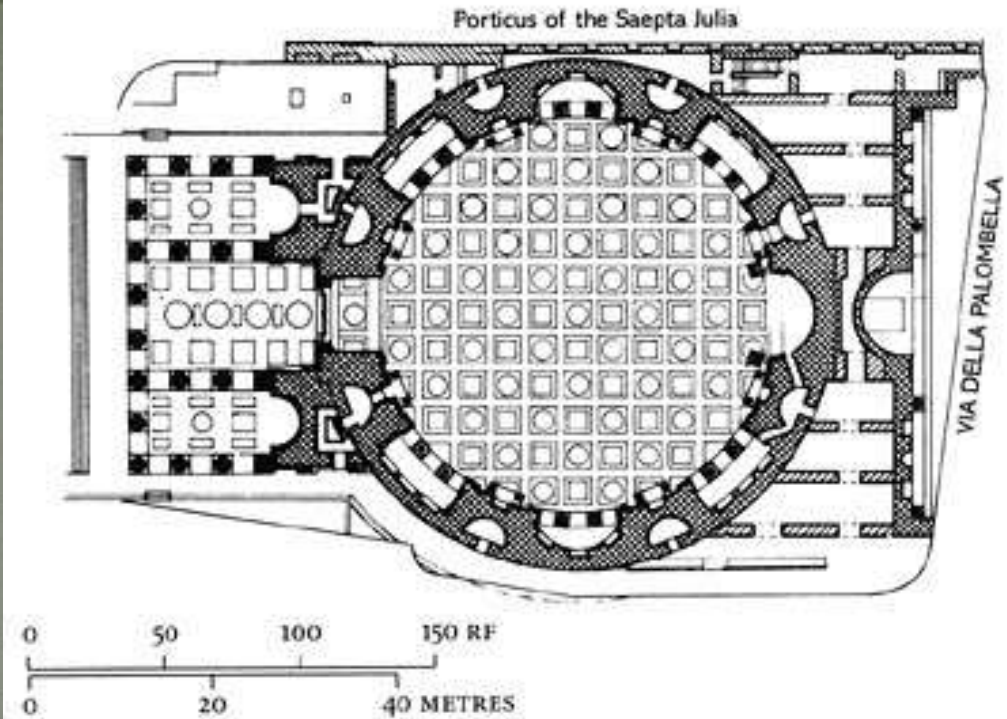

Portikus(otevřená sloupová hala)

- 16 žulových sloupů s korintskými hlavicemi
- jediná dochovaná část původní stavby

Sloupy

- z Egypta
- 12 m vysoké
- každý váží asi 60 t

Vlastní chrám tvoří:

velká kruhová aula

- o průměru a výšce 43,2 m
(150 římských stop)
- polokulovitá klenba
- váha cca 4 500 t
- otvor (okulus) o průměru 9 m

Na stavbu kopule byl pravděpodobně vůbec poprvé použit litý beton

- síla obvodové zdi: 6,4 m

Mauzolea

- =monumentální stavby, sloužící jako hrobky

Augustovo mauzoleum

Trajánův sloup

Andělský hrad

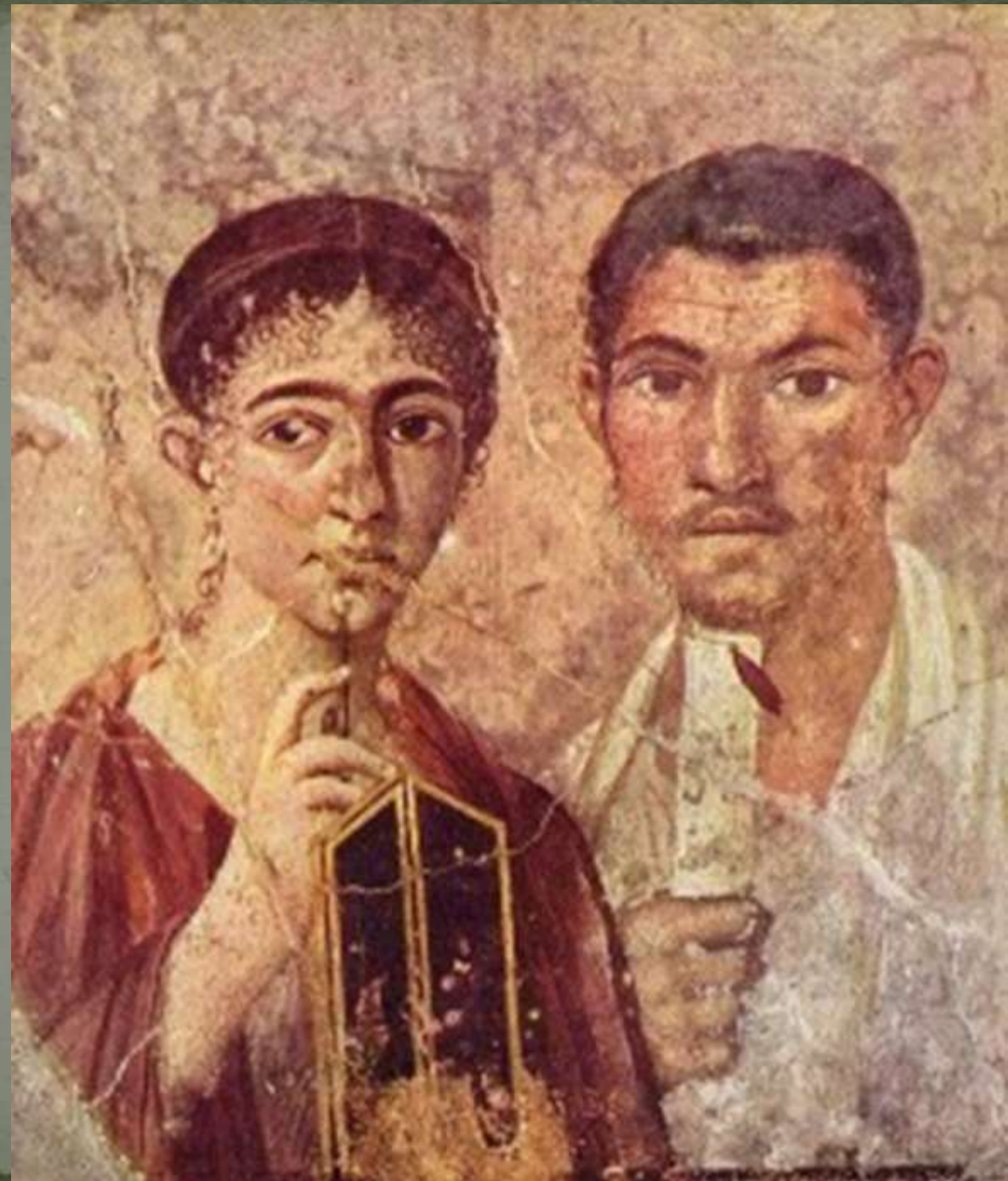
- Původně **Hadriánovo mauzoleum**
- Monumentální kruhová stavba v Římě
- Vybudována mezi lety 135–139
- Několikrát přebudována
 - Rodinné mauzoleum
 - Papežská pevnost
 - Rezidence
 - Vězení
- ☐ Dnes muzeum

Malířství, freskařství, umění mozaiky

- Stejně jako v Řecku, ani v Římě nebylo malířství považováno za opravdové umění (na rozdíl od sochařství)
- V počátcích ovlivněno etruským a řeckým uměním
- Později vliv Egypta
- Do dnešní doby se dochovaly malby z Pompejí a Říma

Vývoj

- Zprvu se malovalo na dřevo
- Později vystřídáno malířstvím nástěnným, které více vyjadřovalo bohatství jeho vlastníků, než jejich umělecký vkus
- 1. římským malířem Gaius Fabius Pictor (450 př. n. l. –vyzdobil chrám bohyně Salus, zničen požárem za vlády Claudia)
- Největší rozvoj malířství ve 2. století př. n. l. –zničení Pompejí výbuchem Vesuvu, 79. n. l.

Náměty: v mytologii, přírodě, krajině, portrétu

❑ Portréty

- Z Říma se nedochovaly
- Nálezy z Malé Asie (fajjůnské portréty)

❑ Fresky

- Náměty: zahrady, idylické krajiny
- Velmi složitá technika míchání barev
- Preciznost
- Snaha o co nejreálnější znázornění
- Častá inspirace nebo i kopie řeckých děl

❑ Mozaiky

Pompejské nástěnné malířství

- Nejvýznamnější příklad římského malířství
- Poprvé je popsal německý archeolog August Mac
- Rozdělil je do 4 základních stylů podle období vývoje, motivů a technik
- **inkrustační** (strukturální) se datuje od počátku 2. století před Kristem a odezněl kolem roku 80 n. l. Barvy jsou velmi živé a inspirací je Řecko a východní umění obecně.
- **iluzivní architektury** (architektonický) se rozšířil počátkem 1. století před Kristem, cílem bylo pomocí perspektivy opticky rozšířit prostory.
- **ornamentální** vznikl mezi lety 20. – 10. před Kristem. Cílem bylo vyvolat prožitek u pozorovatele
- **fantaskní** styl se objevil kolem roku 60. n. l., kombinuje předchozí dva styly

Inkrustační styl

- 2. století př. n. l. až 80 př. n. l.
- Napodobuje inkrustaci
- Imitace mramoru a dřeva
- Trojí členění stěny
 - Sokl
 - Vlastní stěna - obdélníky
 - Přístropní pás
- Inspirace blízkým východem
- Fresky na zdech ptolemaiovských paláců (Egypt)

INTERIOR VIEW OF THE HOUSE OF SALLUST, POMPEII. RESTORED.

© 1895

House of the Sallust, Pompeii

Samnite House, Herculaneum

Architektonický styl

- 1. stol. př. n. l.
- Iluze skutečné architektury
- Malované sloupy a pilastry
- Průhledy do peristylů
- Průhledy do krajiny
- Optické zvětšování interiéru
- Mytologické náměty
- Krajiny
- Pompejská červeň

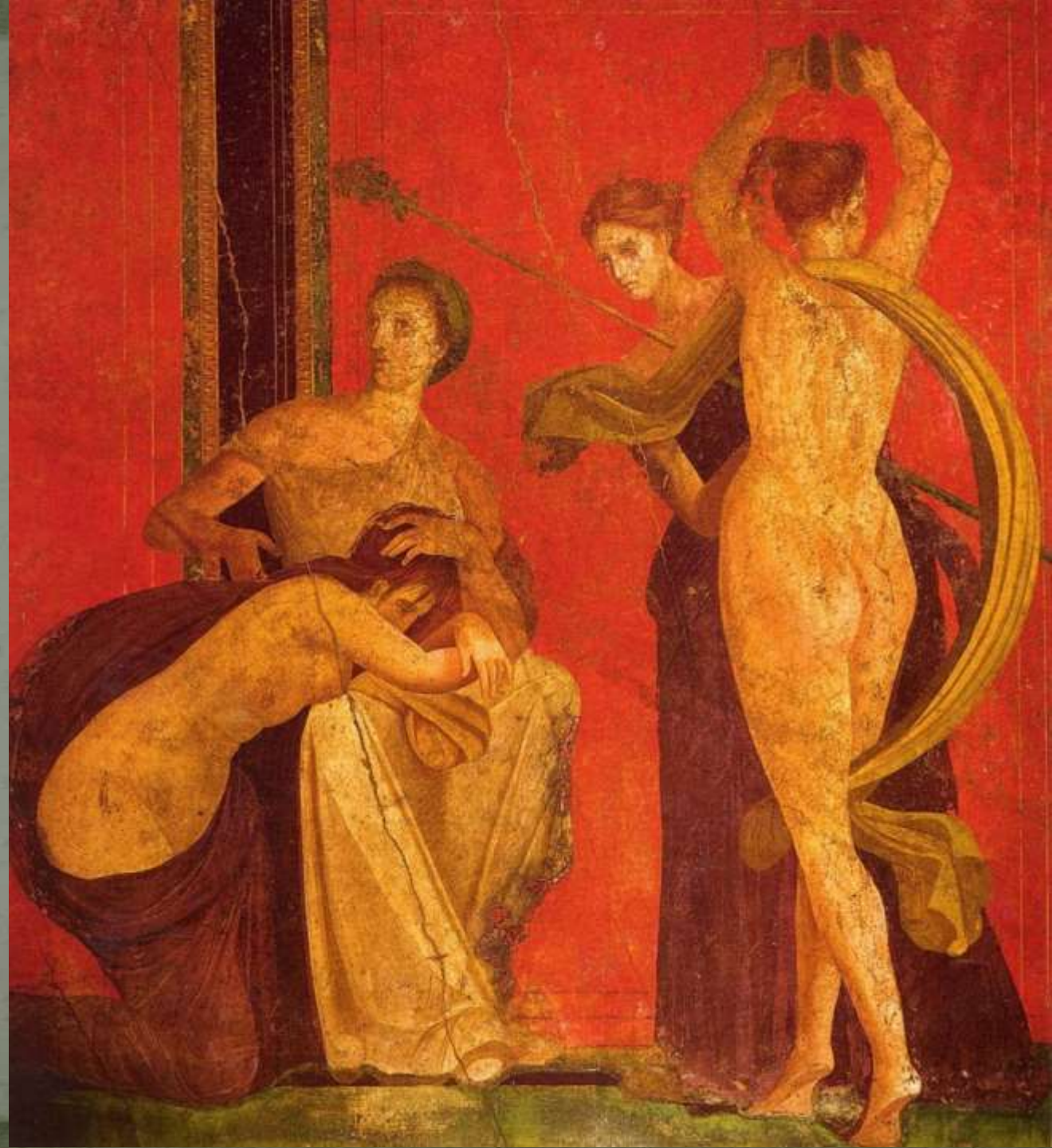

Vila mystérií (Pompeje)

Vila mystérií

- Zsvěcovací obřad

Ornamentální styl

- 20 př. n. l. až 1. pol. 1. stol. n. l.
- Kombinace iluzionismu a drobných ornamentů
- Vždy centrální prvek + další motivy
- Přísná symetrie
- Vznik v Alexandrii
- Horizontální i vertikální členění stěny
- Motivy zvířat a rostlin
- Svítilna jako ozdobný prvek

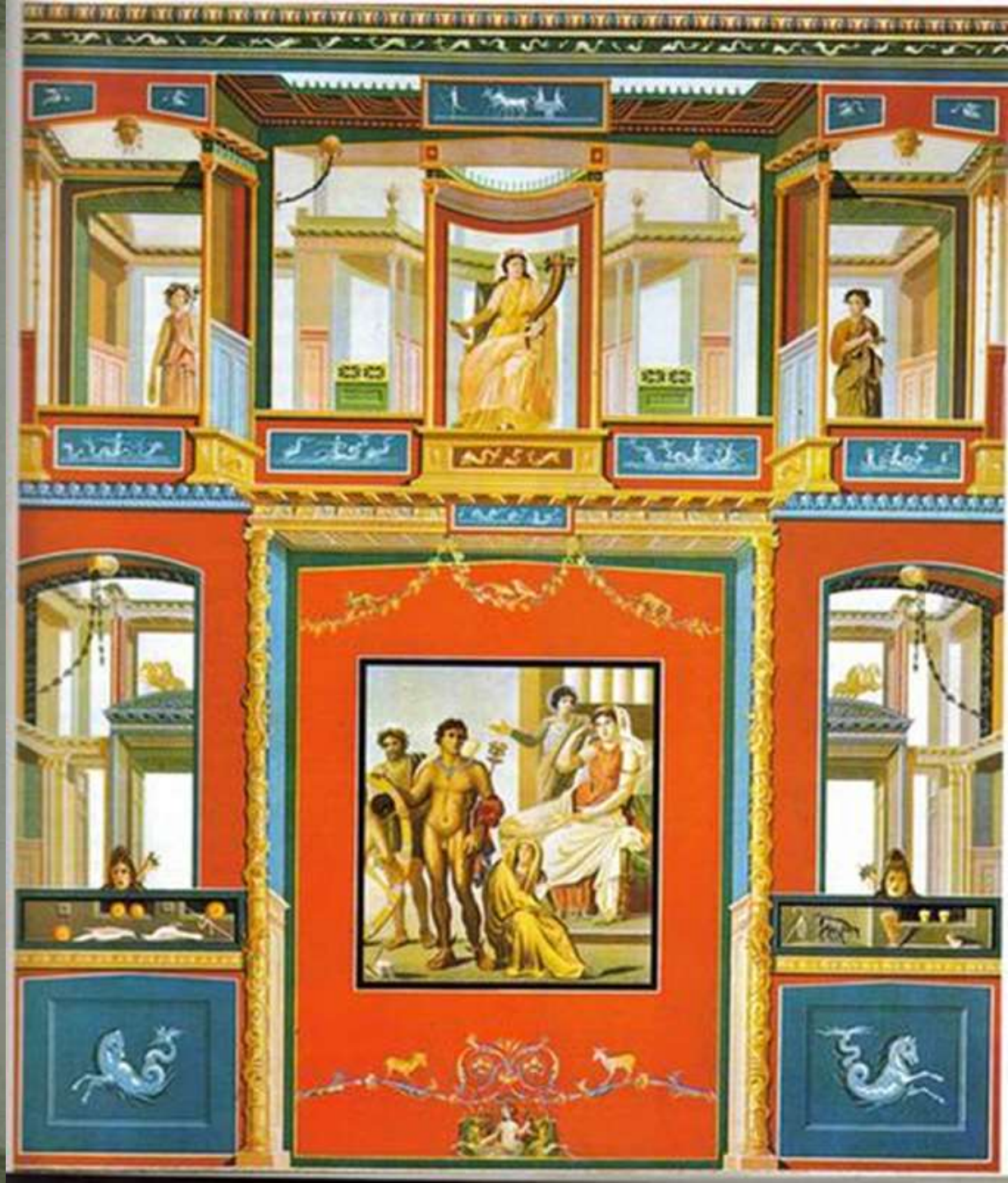
Vila Farnesina (Řím)

Fantaskní styl

- 3. čtvrtina 1. stol. n. l.
- Kombinace předchozích 2 stylů
- Tzv. barokní styl
- Vystupňovaný iluzionismus
- Bujná fantazie
- Přemíra ornamentů
- Rozmach za Nerona

Dům Vettiů, Pompeii

Dum Vettiù, Pompeii

„Básnířka“, Libaniův dům, Pompeii

Mozaiky

- Většina podlah tvořena některým druhem mozaiky
- Nejstarší tvořeny z oblázků

- **Mozaika kostková** (*opus tessellatum*)
- Od 2. poloviny II. století př. n. l.
- Použití malých hranolků, tzv. *tesserae*
- Různorodější vzory, bohatších tvarů, často geometrické

Tesserae:

- povětšinou z mramoru
- Nejdříve pouze bílá a černá
- velikosti 0,5 – 1 cm

Mozaika se psem, Herkulaneum

- *Později –často barevné*
- Od počátku I. st. př.n. l.*
- *Zmenšování kaméneků, větší pravidelnost*
- *Nahrazovány barevným sklem*

Casa di Nettuno e Anfitrite

- *mozaika Neptuna a Anfitrité (nejkrásnější v Herculaneu)*